

ادامه از صفحه اول

مسئله آب تغییر رویکرد از فنی به اجتماعی

به این دلیل که دقت لازم در خصوص ماهیت زمین و محل ساخت سدها صورت نگرفته و هشدارهای متخصصان و استادان فنی بی‌اثر بوده است. خوزستان به لحاظ اقتصادی و سیاسی اهمیت ویژه‌ای دارد. گاهی سخن از نبود الگوی کشت نامناسب در این استان به میان می‌آید و کشت محصولاتی مانند برنج و نیشکر از نظر اقتصادی به‌صرفه نیست و تقاضای آب را به‌شدت افزایش داده است. اما کشاورزان بر اساس سنت چندین‌دهه‌ساله خود مشغول کشت برنج و سایر محصولات هستند و نمی‌پذیرند که کشت نکنند و معتقدند آب را نباید انتقال داد. از رهگذر کشت و صنعت‌ها مشاغل زیادی مثل نی‌بری وو… ایجاد شده که تغییر آن بسیار دشوار است. به نظر می‌رسد در ساخت سدها نوعی بی‌قاعدی و فراموشی اهمیت امیر اجتماعی حاکم بوده و پیامدهای مختلف آن به‌درستی برآورده نشده است. پژوهشگران علوم اجتماعی برخلاف گروه اول، ماهیت فن‌گرانه برای حل مشکل آب و سدسازاری از مورد نقد قرار داده‌اند و اینکه امر اجتماعی به‌کلی نادیده گرفته شده است. به عبارتی حاکمیت پارادایم فنی در ساخت سدها حفره‌های زیادی دارد که به درستی پر نشده است. مسئله کم‌آبی و خشک‌سالی در خوزستان و برخی استان‌های هم‌جوار و همچنین جلویگری از سیل‌های ویرانگر و تولید برق دلایل خوبی برای ساخت مخازن آبی پشت سدهاست که منافع بسیاری دارد. به عبارتی سدسازی به این معناست که برخی نیازها به آب و برق برآورده می‌شود و محافظت از مردم در مقابل سیل و خشک‌سالی است. اما در این میان به تأمین آب شرب برای همه مناطق، محلات و روستاهای خوزستان، کانال‌های مناسب آبیاری برای کشاورزان و دامداران و تأمین قنابه تالاب‌ها وو… توجه کافی نشده است. در بحث مطالعات اجتماعی آب سخن از نابرابری در بهره‌برداری از منافع سدسازی به میان می‌آید. مناطق پایین‌دستی کمترین منفعت را از مخازن آب پشت سدها دارند و کشاورزان و دامداران که در کنار این سد زمین و سکونت دارند بیشترین بهره را می‌برند. گاهی افرادی در غیاب نظارت‌های دقیق و مستمر با کانال‌کشی غیرمجاز از این آب در جهت مصارف شخصی و آبادکردن باغ‌های خود بدون پرداخت هزینه استفاده می‌کنند. به‌عبارتی، محرومان و فقرا کمترین منفعت و ثروتمندان و زمین‌داران بزرگ و کشت و صنعت‌ها بیشترین بهره را برده‌اند. تعارض منافع در این حوزه به‌شدت افزایش پیدا کرده است. مطالعات اجتماعی آب امر مهمی است که توجه کافی به آن نشده است. تا آنجا که به سیاست‌مداران مربوط است، تلاش می‌کنند الگوی فنی و تکنیکی و روش‌های جدید ساخت سدها به کار گرفته شود اما لازم است تصمیم‌گیران به ملاحظات و پیچیدگی‌های اجتماعی آب توجه بیشتری کنند. حال که در دولت سیزدهم خوزستان استنادلر ویژه دارد، چند اقدام اساسی می‌تواند انجام دهد. با گفت‌وگو و مذاکره با ذی‌نفعان مانند کشاورزان، دامداران، مدیران کشت و صنعت‌ها و پتروشیمی‌ها و سایر گروه‌ها درخصوص توزیع آب به نتایج و اجماعی دست یابند. تقاضای بیشتر برای آب به‌خصوص در استان‌های هم‌جوار مورد بررسی جدی قرار گیرد. برای کاهش نابرابری در استفاده از منابع مخازن آب و سدها تدبیر اساسی صورت گیرد و از اصحاب علوم اجتماعی برای این کار استفاده شود. درخصوص انتقال میزان آب و نحوه مصارف آن در استان‌های هم‌جوار برای جامعه توضیحات کاملی داده شود. آبیاری به روش‌های سنتی تغییر کند. جایابی صنایع نیازمند آب زیاد در استان و مناطق هم‌جوار با ملاحظات زیست‌محیطی و اجتماعی صورت گیرد. سخن پایانی اینکه در تصمیم‌گیری‌ها امر اجتماعی در مرتبه نازل‌تر و حاشیه‌ای‌تر از امر فنی و تکنیکی قرار نگیرد که بسیاری از مسائل ناشی از توزیع آب ناشی از همین غفلت است. رویکردهای سیاسی و فنی تصمیم‌گیری از بالا به پایین است در حالی که رویکرد اجتماعی بر تصمیم‌گیری با حضور همه گروه‌های اجتماعی تأکید دارد.

خطر «شاماتی شدن» سیاست

… این مناطق نتوانستند به یک تئوری هم‌زیستی داخلی دست پیدا کنند که در درون آن هم اجتماع مؤمنان معنا داشته باشد و هم جمع شهروندان.

درباره ایران، باید گفت که در لحظه تأسیسی پس از

انقلاب، طرح تز «جمهوری اسلامی ایران»، به‌دنبال آن بود که سنتزی از همین نیروها را در درون دولتی شکل دهد که هم برآمده از «جمهور» بود، یعنی به

«امر عمومی» یا «رس پایلیکا» توجه جدی داشت و

هم از دو منبع اصلی هویت تمدنی ما، یعنی ایرانیت و اسلامیت، تغذیه می‌کرد و هم اینکه قلمرویی را در جغرافیای سیاسی جهان دارا بود که «ایران» نام دارد. این را که در آن تاریخ «جمهوری اسلامی ایران» طرح می‌شد، به هم برآمده از «جمهور» بود، یعنی به بلوغ سیاسی جامعه‌ای دانست که قریب به یک قرن، از دهه‌هایی پیش از مشروطه، با مدرنیته (دست‌کم به مدرنیته سیاسی) مواجهه داشته است و از ابعاد مختلفی، هم آن را اندیشیده (برای نمونه: کتاب تنبیه‌الامه علامه نائینی) و هم آن را تجربه کرده است (برای نمونه: انقلاب مشروطیت). از همین‌بودن باید این نکته را همواره مورد توجه قرار داد که «جمهوری اسلامی ایران» آن ننگرگاهی است که نقطه تعادلی همه نیروهای دورنی جامعه ایرانی است که دغدغه «جمهور» و «اسلام» و «ایران» را دارند.

ادامه در صفحه ۴

شرق: نسل جدید، حسن روحانی را به‌عنوان رئیس‌جمهور که حلا پسوند «سابق» نیز به آن اضافه شده می‌شناسد، اما او در دهه ۷۰ و نیمه اول دهه ۸۰ «دبیر شورای عالی امنیت ملی» بود و سمت‌های مهمی در دوران جنگ هشت‌ساله ایران و عراق داشته است. او پس از جنگ از دست فرمانده کل قوا «نشان درجه فتح» و «نشان درجه یک نصر» دریافت کرد. همین نشان می‌دهد که از اتفاقات جنگ خاطرات و روایت‌های دست‌اولی دارد. او در سال ۹۳ یعنی یک سال بعد از رسیدن به ریاست جمهوری، در گفت‌وگو با نشریه «رمز عبور» درباره ورودش به جنگ این‌گونه می‌گوید: «۱۵، ۱۰ روز بعد از جنگ بنده از طرف شورای عالی دفاع از من حکمی که آیت‌الله خامنه‌ای دادند، مسئول شدم. در آن زمان که ایشان نماینده امام در شورای عالی دفاع بودند. سال بعد که دیگر آیت‌الله خامنه‌ای دچار مشکل شدند و آن حوادث پیش آمد، من رئیس کمیسیون دفاع شدم. از اواخر سال ۶۰ دیگر من رئیس کمیسیون دفاع بودم و از سال ۶۱ در تمام جلسات شورای عالی دفاع شرکت می‌کردم و تا پایان جنگ به‌عنوان رئیس کمیسیون دفاع دعوت می‌شدم.در سال ۶۲ که آقای هاشمی مسئول فرماندهی جنگ شدند، من معاون ایشان شدم، لذا شما اگر در اسناد نگاه کنید، خیلی از نامه‌هایی که فرمانده جنگ می‌نویسد، به امضای

سیاست

گفت‌وگو با اسماعیل گرامی مقدم و علی صوفی

اصلاحات و چالش‌های چندوجهی

گرامی مقدم و صوفی باور دارند تشکیل اتاق فکری متشکل از خاتمی، ناطق‌نوری، روحانی و لاریجانی نه میسر است و نه کار ساز

نخواهند تحریم‌ها به این زودی‌ها برداشته شود یا همین مسیر طی شده در تولید واکسن برکت حتما مورد انتقاد اصلاح‌طلبان واقع می‌شود. اگر ما نقد منصفانه داشته باشیم، حتما اعتماد به جامعه‌بازمی‌گردد و اصولگرایان هم می‌آموزند که نباید به صرف جناح‌بندی‌های سیاسی طرف مقابل را نقد کرد. آنجا چه در دولت آقای خاتمی و چه در دولت آقای روحانی به هر اقدام اصلاح‌طلبان حمله می‌کردند، حالا ما اصلاح‌طلبان نباید همین مسیر نادرست آنها را برویم.»

این عضو «جبهه اصلاحات ایران» همچنین درباره این سائبه که ممکن است اتاق فکری شامل خاتمی، ناطق‌نوری، روحانی و لاریجانی تشکیل شود، گفت: «تجربه نشان داده است که این شخصیت‌ها با توجه به مشی فکری‌شان نمی‌توانند در قالب یک اتاق فکر سازمان‌یافته دور هم جمع شوند. حالا ممکن است گاهی با هم سخن بگویند و پیشنهادهایی را مطرح کنند اما تشکیل یک اتاق فکر بعید است. ما یاد داریم در انتخابات شورای سوم ملت منتفع می‌شوند و اگر ضعیف باشند حتما همه ضرر خواهند کرد؛ برای مثال در همین مجلس اصولگرا قانونی تصویب شده و منتظر تأیید شورای نگهبان است که باعث تسهیل کسب‌وکار می‌شود و نظام دیوان‌سالاری پیچیده را قدری سهل می‌کند. در هیچ کجای دنیا این‌طور نیست که اگر فردی بخواهد کسب‌وکاری راه بیندازد، کلی مجوز نیاز داشته باشد. مثلا فردی از زندان آزاد شده و می‌خواهد کاری را شروع کند، در قدم اول می‌گوید باید عدم سوپیشینه داشته باشی. چنین شرایطی باعث می‌شود او به سمت اعتیاد یا بزه سوق داده شود یا به فرض عدم سوپیشینه هم داشته باشد که در آن صورت باید از هفت خان رستم بگذرد. در این شرایط اصلاح‌طلبان باید از مصوبه اخیر مجلس حمایت کنند؛ زیرا در جهت منافع عمومی است. حاکم مثلا دولت و مجلس

از فتح خرمشهر تا مذاکره مخفیانه با عراق

جنگ به روایت رئیس‌جمهور سابق

من است؛ یعنی من سال ۶۲ و ۶۳ معاون ایشان بودم. سال ۶۴ به دلیل مشکلاتی که ارتش و سپاه پیدا کردند، من رئیس ستاد قرارگاه خاتم‌الانبیا شدم. اسفند سال ۶۶ مسئولیتم به‌عنوان رئیس ستاد قرارگاه خاتم‌الانبیا تمام شد و بعد آقای مهندس موسوی رئیس ستاد و وزرا عضو ستاد شدند. هزمان از سال ۶۴ من مسئول پدافند هوایی کل کشور شدم، البته بنا بود یک سال مسئول پدافند باشد که دویاره تمدید شد. بنابراین من تا پایان جنگ فرمانده پدافند هوایی بودم. به صورت دائمی من تا سال ۷۰ فرمانده پدافند هوایی کشور بودم؛ یعنی بعد از جنگ هم دو، سه بار استعفا دادم که آقا قبول نکردند تا اینکه در سال ۷۰ ایشان پذیرفتند.»

و این‌گونه حسن روحانی تمام سال‌های جنگ را از نزدیک تجربه کرده است. یکی از اتفاقات مهم در اولین سال‌های دفاع، فتح خرمشهر و بحث دامنه‌دار ادامه‌دادن یا اتمام جنگ است. روحانی در این‌باره گفته بود: «ما در کمیسیون سیاست خارج مجلس چند روز بعد از فتح خرمشهر جلسه‌ای گذاشتیم و با کمیسیون برنامه‌و بودجه جمع شدیم و بحث کردیم؛ جلسه بسیار جنجالی و پر بحث و استدلال‌های مختلف در آن جلسه مطرح شد. من آن زمان رئیس کمیسیون دفاع مجلس بودم. یک استدلال بر این مبنا بود که ما در جنگ پیروز شدیم، الان سرسزمینمان را آزاد کردیم، اما مقدار هم که در اشغال عراق است،

به‌راحتی می‌توانیم بگوییم برود عقب و عراق آمادگی دارد. استدلال این گروه را من می‌گویم، شرایطی است که اعراب منطقه حاضرند غرامت جنگی به ما بدهند، من دقیقا کلمه ۳۰ میلیارد دلار دارم هست». او ادامه می‌دهد: «ما حدود ۳۰ نفر بودیم که در جلسه این سه کمیسیون جمع شده بودیم و به‌جز سه نفر که می‌گفتند جنگ نباید ادامه پیدا بکند یا چهار نفر، ۲۶ نفر می‌گفتند جنگ باید ادامه پیدا بکند. وقتی جلسه تمام شد، من بلافاصله رفتم دفتر آقای هاشمی و به ایشان گفتم که ما یک جلسه مفصلی داشتیم و این بحث‌ها شده و نتیجه این است یک تعدادی می‌گویند ما باید جنگ را تمام بکنیم و تعداد هم می‌گویند ما باید ادامه بدیم. ایشان گفت که خب به جای خوبی شما راسدید، اتفاقا ما هم خدمت امام بودیم که ما بختی شد. حالا تعبیر ایشان، آن تعبیرات را که من حافظه‌ام باری می‌کند دقیقا ایشان گفت، گفت که امام هم موافق نبودند جنگ ادامه پیدا کند.»

پایان جنگ با قطع نامه

جنگ ادامه پیدا کرد و در سال‌های آخر آن، ماجرای قبول یا رد قطع‌نامه مطرح شد. حسن روحانی در آن گفت‌وگو می‌گوید: «یک جمع‌های در تیرماه بود که خدمت آقای هاشمی در خانه‌شان رفته بودم، ایشان به من گفت که ما جلسه‌ای خواهیم داشت و اعضای جلسه را نیز به من گفت که چه کسانی هستند و از من پرسید کس دیگری به ذهن شما می‌آید که کم و

اصول و قواعد باشد، نباید پای کل جریان اصلاحات نوشته شود و بر اساس آن همه نامزدهای اصلاح‌طلب ردصلاحت شوند و در نهایت ضرورت دارد که همه اصلاح‌طلبان هم از اتخاذ مواضع تند و پرتشش بپرهیزند؛ زیرا چنین مواضعی ممانعی را از پیش‌رو برنمی‌دارد.»

صوفی: گشایشی پیش‌روی اصلاح‌طلبان دیده‌ نمی‌شود

علی صوفی، دبیرکل حزب پیش‌رو اصلاحات نیز درباره وضعیت‌ی که اصلاح‌طلبان این روزها تجربه می‌کنند به «شرق» گفت: «برای هر انتخاباتی لازم است هم اتاق‌سازی عمومی انجام شود و هم انسجام‌بخشی درون‌تشکیلاتی؛ اما همه اینها در حالی است که در مقطع کنونی اصل انتخابات با چالش‌هایی روبه‌رو است و چه اصولگرایان و چه اصلاح‌طلبان از شرایط کنونی که بر انتخابات حاکم است، رضایت ندارند. همه نامزدهای اصلاح‌طلب که ردصلاحت شدند و حتی بسیاری از نامزدهای اصولگرایان نیز با ردصلاحت مواجه شدند. وقتی یک جریان سیاسی بتواند نامزدی معرفی کند، طبیعی است انتخابات معنای دقیق خود را از دست می‌دهد و فضا برای منفردها و نه نامزدهای جناح‌ها باز می‌شود. مشکل اصلی اصلاح‌طلبان نوع برخوردی است که در هر انتخابات با آنها می‌شود.»

او ادامه داد: «حالا می‌رسیم به مردم. در چنین فضایی که امکان حضور نامزدهای اصلی نیست، مردم را چگونه می‌شود به شرکت در انتخابات قانع کرد؟ مردم تصور می‌کنند دیگر در انتخابات نامزد واقعی خود را پیدا نمی‌کنند. به همه این دلایل بود که اصلاح‌طلبان گفتند در انتخابات ریاست‌جمهوری ۱۴۰۰ نامزدی نخواهیم داشت و حتی بعد از آنکه تعدادی از احزاب از آقای همتی حمایت کردند، جبهه اصلاحات ایران بر موضع پیشین خود یعنی عدم معرفی نامزد تأکید کرد.»

این فعال سیاسی همچنین بیان کرد: «به نظر می‌رسد گشایشی در آینده پیش‌روی اصلاح‌طلبان به وجود نمی‌آید؛ زیرا در دو سال آینده اصلاح‌طلبان نمی‌توانند بر متغیرهای تعیین‌کننده تأثیری داشته باشند.»

صوفی در پایان درباره احتمال همفکری برخی شخصیت‌های برجسته مانند ناطق‌نوری، خاتمی، روحانی و لاریجانی گفت: «چنین اتاق فکر احتمالی کارساز نیست؛ زیرا آقای ناطق که سال‌هاست از سیاست کناره گرفته، آقای روحانی هم به‌تازگی دولت را تحویل داده است و فعلا در حاکمیت جایی ندارد. آقای خاتمی هم که وضعیتش نامخز است و حتی تصویرش را هم نمی‌شود منتشر کرد و آقای لاریجانی هم شرایطش مانند گذشته نیست که در حاکمیت نفوذی داشته باشد؛ او ردصلاحت شده و ردصلاحتیش هم به قوت خود باقی است. بنابراین اگر احیانا چنین نشستی برقرار شود، تحت هیچ شرایطی کارساز و راهگشا خواهد بود.»

روزنه

نخستین سخنرانی وی‌دیوینی رئیس‌جمهور در جمع عمومی سازمان ملل:

ما به وعده‌های آمریکا اعتماد نداریم

● **شرق:** رئیس‌جمهوری ایران با بیان اینکه هرگونه نقض حقوق ملت‌ها، بیش از همه چیز صلح و امنیت جهانی را به مخاطره می‌اندازد، تأکید کرد: ما به وعده‌های آمریکا اعتماد نداریم. سید ابراهیم رئیسی دیروز در سخنرانی که به صورت ویدئو-کنفرانس در هتاد و ششمین نشست سالانه مجمع عمومی سازمان ملل متحد پخش شد، تأکید کرد: پخش تصاویر تاریخ ساز هجوم مردم آمریکا به ساختمان کنگره و آمریکا‌یی، از کیتال تا کابل یک پیام را به جهان مخابره کرد و آن اینکه، نظام سلطه آمریکا چه در داخل و چه در خارج بی‌اعتبار است. رئیس‌جمهور با بیان اینکه استقامت ملت‌ها قوی‌تر از قدرت ابرقدرت‌هاست و امروز پروژه تحمیل هویت غربی شکست خورده است، گفت: اشتباه آمریکا در چند دهه گذشته این بوده که به جای تغییر «روش زندگی» خود با جهان «روش جنگ» خود با جهان را تغییر می‌دهد. رئیسی گفت: ایران سرزمین فرهنگ و تمدن است؛ سرزمین دانش و معنویت؛ سرزمین استقامت و استقلال. ملت ایران، ملتی است خادپرست می‌شود و این نظام سلطه آمریکا بی‌اعتبار است؛ چه در داخل چه در خارج. آنچه امروز در منطقه دیده می‌شود بیانگر آن است که نه تنها سلطه‌گر و تفکر سلطه‌گری بلکه پروژه تحمیل هویت غربی شکست خورده است. نتیجه هژمونی طلبی، خونی‌زی و بی‌ثباتی و نهایتا شکست و فرار است. امروز آمریکا از عراق و افغانستان خارج نمی‌شود بلکه اخراج می‌شود. با این حال، هزینه این عدم بهره‌مندی از عقلانیت را ملت‌های مظلوم از فلسطین و سوریه تا یمن و افغانستان، و از سوی دیگر مالیات‌دهندگان آمریکا‌یی می‌پردازند. رئیس‌جمهور تأکید کرد: تحریم روش جدید جنگ آمریکا با ملت‌هاست. تحریم علیه ملت ایران نه از زمان برنامه هسته‌ای و نه حتی انقلاب اسلامی شروع شد بلکه از سال ۱۹۵۱ یعنی زمان ملی شدن صنعت نفت آغاز گردید و منجر به کودتای نظامی علیه دولت منتخب ملت ایران شد توسط آمریکا‌ها و انگلیسی‌ها. تحریم، بخصوص تحریم دارو، در دوران کرونا، جنایت علیه بشریت است. رئیسی در بخشی دیگر از سخنان خود گفت: کرونا بانگ یبارباشی برای کل جهان است که امنیت تک انسان‌ها به هم وابسته است. رئیسی خاطر نشان کرد: راه حل درگیری‌ها در منطقه ما، بعد از توجه به خداوند متعال، فقط یک چیز است: حاکم نمودن اراده ملتها بر سرنوشت خویش از طریق مراجعه به آراء عمومی آنها. اما تحقق این مهم دو مقدمه اساسی دارد: قطع تجاوزگری بیگانگان و توقف اشغال و همکاری صادتانه دولت‌ها برای مقابله با تروریسم. او افزود: حضور نظامی آمریکا در سوریه و عراق مهم‌ترین مانع برای تحقق دموکراسی و اراده مردم است.

رئییی به بحران یمن هم اشاره کرد و گفت: بحران انسانی یمن بسیار نگران‌کننده است و جهان باید سکوت خود را در قبال جنایت علیه بشریت بشکند. راه‌حل: توقف سریع و بدون قید و شرط تجاوز، باز شدن مسیر کمک‌های انسان‌دوستانه و تسهیل گفت‌وگوهای سازنده بین یمنی‌هاست.

او در رابطه با برجام هم توضیح داد: همه طرف‌ها باید به توافق هسته‌ای و قطعنامه سازمان ملل متحد در عمل پایبند بمانند. پانزده گزارش آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، پایبندی ایران به تعهدات خود را تأیید کرده است. اما آمریکا به تعهد خود که لغو تحریم‌هاست عمل نکرده است، نقض عهد کرده است. از برجام خارج شده است. تحریم‌های بسیار بیشتری را بر ملت من تحمیل کرده است. رئیس‌جمهور افزود: آمریکا به اشتباه فکر می‌کرد ما مستاصل می‌شویم اما ایستادگی ما جواب داده و همواره جواب خواهد داد. مقاومت هوشمند و بویای جمهوری اسلامی، برآمده از عقلانیت راهبردی است.

ما به وعده‌های دولت آمریکا اطمینان نداریم. سیاست راهبردی جمهوری اسلامی ایران طبق فتوای رهبر عظیم‌الشان انقلاب اسلامی، حرمت تولید، ساخت و انباشت سلاح اتمی است و سلاح اتمی هیچ جایگاهی در دکرترین دفاعی و بازدارندگی جمهوری اسلامی ایران ندارد. جمهوری اسلامی ایران گفت‌وگویی را مفید می‌داند که نتیجه آن لغو تحریم‌های ظالمانه باشد. جمهوری اسلامی ایران آماده است که برای ایجاد جهانی بهتر نقش‌آفرینی کند: جهانی مملو از عقلانیت، عدالت، آزادی، اخلاق و معنویت.